Journal of Lafzan De Rang
لفظاں دے رنگ
Vol.01-01-2026

THE ROLE OF PUNJABI LANGUAGE AND LITERATURE IN PRESERVING PAKISTAN'S CULTURAL HERITAGE AND NATIONAL IDENTITY

پاکستان دے ثقافتی ورثے تے قومی شناخت نوں محفوظ رکھن وچ پنجابی زبان تے ادب دا کردار

Rania Zara
BS Clinical Psychology, (CCP), Center for Clinical Psychology, University of the Punjab, Lahore, Pakistan

ABSTRACT

This study examines the role of Punjabi language and literature in preserving Pakistan's cultural heritage and strengthening national identity. Punjabi is one of the most widely spoken languages in Pakistan and represents a rich tradition of poetry, folklore, oral narratives, music, proverbs, and historical memory. Despite its cultural and demographic significance, Punjabi faces challenges related to educational exclusion, limited institutional support, changing language attitudes, and intergenerational language shift. The study explores how classical and contemporary Punjabi literature contributes to cultural continuity, social awareness, collective memory, and national belonging. It also discusses the importance of mother-tongue education, literary institutions, digital media, folk traditions, and translation in promoting Punjabi language and literature. A qualitative research approach is adopted through a review of relevant academic literature and scholarly publications. The study argues that the preservation of Punjabi does not conflict with national unity; rather, recognition of regional languages can strengthen an inclusive Pakistani identity by respecting cultural diversity. It concludes that coordinated efforts by educational institutions, policymakers, writers, media organizations, and communities are necessary to ensure the continued development and transmission of Punjabi language and literature.

KEYWORDS

Punjabi Language, Punjabi Literature, Cultural Heritage, National Identity, Linguistic Diversity, Folk Traditions, Language Preservation, Pakistan

تعارف

زبان کسے وی قوم دی اجتماعی زندگی، تاریخی شعور، ثقافتی پہچان تے سماجی ورثے دا بنیادی ذریعہ ہوندی اے۔ زبان صرف خیالات دے اظہار دا وسیلہ نہیں بلکہ ایہہ انسانی تجربیاں، روایتاں، اقداراں، عقیدیاں، لوک دانش تے تاریخی یاداشت نوں اک نسل توں دوجی نسل تک منتقل کرن وچ اہم کردار ادا کردی اے۔ پاکستان مختلف علاقائی زبانواں، ثقافتاں، رسم و رواج تے تاریخی روایتاں دا حامل ملک اے، جتھے پنجابی، سندھی، پشتو، بلوچی، سرائیکی، براہوی، کشمیری، شینا، بلتی تے ہور کئی زبانواں معاشرتی زندگی دا حصہ نیں۔ انہاں زبانواں وچ پنجابی اپنی تاریخی گہرائی، ادبی وسعت تے بولن والیاں دی وڈی تعداد دی وجہ نال خاص اہمیت رکھدی اے۔ پنجابی زبان پنجاب دے شہری تے دیہی علاقوں وچ روزمرہ رابطے، خاندانی تعلقات، لوک موسیقی، شاعری، مذہبی اظہار تے ثقافتی تقریبات دا اہم ذریعہ اے۔ پاکستان دے ثقافتی ورثے نوں سمجھن لئی پنجابی

Journal of
Lafzan De Rang
لفظاں دے رنگ
Vol.01-01-2026

زبان تے ادب دا مطالعہ ضروری اے، کیونکہ انہاں دے ذریعے پنجاب دی سماجی تاریخ، عوامی زندگی، روحانی روایات تے اجتماعی تجربیاں دی نمائندگی ہوندی اے۔ احمد تے بگھم (2026) دی تحقیق پنجابی زبان دی موجودہ سماجی حیثیت تے نوجواناں دے مقبول ثقافتی ذرائع نال تعلق نوں واضح کردی اے، جس توں پتا لگدا اے کہ زبان دی بقا صرف رسمی اداریاں نال نہیں بلکہ روزمرہ استعمال تے ثقافتی سرگرمیاں نال وی وابستہ اے۔ پنجابی ادب دی تاریخ صدیواں تے محیط اے تے اس وچ صوفی شاعری، لوک داستاناں، رزمیہ شاعری، قصہ گوئی، عوامی گیتاں تے جدید ادبی تحریکاں شامل نیں۔ بابا فرید، شاہ حسین، سلطان باہو، بلھے شاہ، وارث شاہ تے میاں محمد بخش ورگے شعرا نے پنجابی زبان نوں فکری، اخلاقی تے روحانی اظہار دا مضبوط وسیلہ بنایا۔ انہاں دے کلام وچ محبت، انسان دوستی، برداشت، مساوات، سماجی انصاف، روحانیت تے انسانی وقار ورگے موضوعات نمایاں نیں۔ وارث شاہ دی ہیر صرف اک عشقیہ داستان نہیں بلکہ اپنے عہد دی معاشرتی ساخت، خاندانی نظام، طبقاتی فرق تے انسانی جذبات دی ادبی تصویر وی پیش کردی اے۔ ایس طرح صوفی شاعری نے مذہبی تنگ نظری توں ہٹ کے محبت، رواداری تے انسانیت دا پیغام عام کیتا۔ پنجابی ادب دی ایہہ روایت پاکستان دے ثقافتی ورثے دا اہم حصہ اے، کیونکہ ایہہ مقامی معاشرے دی سوچ، تجربے تے تاریخی شعور نوں محفوظ رکھدی اے۔ سُمبل (2024) نے پنجابی شاعری نوں نوآبادیاتی مزاحمت، اجتماعی اظہار تے سیاسی شعور دے تناظر وچ زیرِ بحث لیاندا، جس توں پنجابی ادب دی سماجی تے تاریخی اہمیت سامنے آندی اے۔ پاکستان دی قومی شناخت مختلف علاقائی تے لسانی شناختاں دے مجموعے نال تشکیل پاندی اے۔ قومی یکجہتی دا مطلب ایہہ نہیں کہ ساریاں علاقائی زبانواں تے ثقافتاں نوں اک ہی صورت وچ ڈھال دتا جائے، بلکہ اصل یکجہتی مختلف شناختاں دی عزت، برابری تے باہمی احترام نال پیدا ہوندی اے۔ پنجابی زبان پاکستان دی قومی زندگی وچ اہم کردار ادا کردی اے، کیونکہ ایہہ ملک دی اک بڑی آبادی دی مادری زبان اے تے اس دا ادب ملک دی مشترکہ تہذیبی تاریخ وچ نمایاں حصہ رکھدا اے۔ جدوں علاقائی زبانواں نوں تعلیمی، ادبی تے سماجی سطح تے مناسب مقام ملدا اے تاں شہریاں وچ اپنی ثقافت نال وابستگی دے نال نال قومی تعلق دا احساس وی مضبوط ہوندا اے۔ قاضی تے انہاں دے ساتھی (2025) نے پاکستان وچ نسلی زبانواں دی صورتحال، لسانی رویہاں تے پنجابی زبان بارے سماجی تصورات دا جائزہ لیندے ہوئے واضح کیتا کہ زبان دی سماجی حیثیت تے ادارہ جاتی مقام اک دوجے نال گہرا تعلق رکھدے نیں۔ ایس لئی پنجابی دی ترقی نوں قومی شناخت دے وسیع تناظر وچ سمجھنڑ دی لوڑ اے۔ موجودہ دور وچ پنجابی زبان نوں کئی سماجی تے ادارہ جاتی چیلنجز دا سامنا اے۔ شہری متوسط طبقے دے بعض حصیاں وچ پنجابی بولن نوں گھٹ سماجی وقار نال جوڑیا جاندا اے، جدکہ اردو تے انگریزی نوں تعلیم، ملازمت تے سماجی ترقی دے زیادہ مؤثر ذرائع سمجھیا جاندا اے۔ ایس سوچ دے نتیجے وچ کئی خاندان اپنے بچیاں نال پنجابی دی بجائے ہور زبانواں وچ گفتگو کرن نوں ترجیح دیندے نیں۔ ایہہ تبدیلی صرف بول چال تک محدود نہیں رہندی بلکہ لوک محاوریاں، کہاوتاں، خاندانی قصیاں، روایتی گیتاں تے ثقافتی اصطلاحات دی منتقلی نوں وی متاثر کردی اے۔ غزنفر تے انہاں دے ساتھی (2025) دی تحقیق پنجابی زبان بارے رویہاں، شناخت دی تشکیل تے نسل در نسل زبان دی منتقلی دے مسائل نوں نمایاں کردی اے۔ ایس پس منظر وچ پنجابی زبان تے ادب دی حفاظت نوں صرف ادبی سرگرمی نہیں بلکہ ثقافتی تسلسل تے قومی ورثے دی حفاظت سمجھنا چاہیدا اے۔

تحقیقی مقاصد

1. پاکستان دے ثقافتی ورثے تے قومی شناخت دی تشکیل وچ پنجابی زبان تے ادب دے کردار دا جائزہ لینا۔
2. پنجابی زبان تے ادب نوں درپیش تعلیمی، سماجی، ثقافتی تے ادارہ جاتی چیلنجز دی نشاندہی کرنا۔
3. پنجابی زبان دی حفاظت، ترویج تے اگلی نسلاں تک منتقلی لئی مؤثر تجاویز پیش کرنا۔

Journal of
Lafzan De Rang
لفظاں دے رنگ
Vol.01-01-2026

تحقیقی سوالات

1. پنجابی زبان تے ادب پاکستان دے ثقافتی ورثے تے قومی شناخت نوں محفوظ رکھن وچ کیہڑا کردار ادا کردے نیں؟
2. موجودہ پاکستانی معاشرے وچ پنجابی زبان نوں کن سماجی، تعلیمی تے ادارہ جاتی رکاوٹاں دا سامنا اے؟
3. پنجابی زبان تے ادب دی ترقی تے اگلی نسلاں وچ اس دی منتقلی لئی کیہڑے اقدامات ضروری نیں؟

ادبی جائزہ

پنجابی زبان تے ادب بارے موجودہ علمی تحقیق ایہہ ظاہر کردی اے کہ زبان دی اہمیت صرف رابطے دے وسیلے تک محدود نہیں بلکہ ایہہ ثقافتی شناخت، اجتماعی یاداشت تے سماجی تعلقات دی تشکیل وچ بنیادی کردار ادا کردی اے۔ مادری زبان انسان نوں اپنے خاندان، علاقے تے ثقافتی ماحول نال جوڑدی اے۔ بچہ اپنی پہلی زبان دے ذریعے ارد گرد دی دنیا نوں سمجھدا، خاندانی روایتاں نوں سکھدا تے اپنے معاشرے دے اقدار نال واقف ہوندا اے۔ بٹ تے سکندر (2024) نے پنجابی مادری زبان دی اہمیت تے موجودہ سماجی حیثیت بارے بحث کردے ہوئے اس گل ول توجہ دلائی کہ پنجابی اپنی تاریخی تے ادبی وسعت دے باوجود اپنے ہی خطے وچ کئی سماجی رکاوٹاں دا سامنا کر رہی اے۔ انہاں دے مطابق مادری زبان بارے احساسِ کمتری تے ہور زبانواں نوں ترقی دا واحد ذریعہ سمجھݨ دی سوچ، زبان دی روزمرہ منتقلی تے ثقافتی بقا لئی مشکلات پیدا کر سکدی اے۔ ایہہ مطالعہ واضح کردا اے کہ زبان دی حفاظت لئی صرف ادبی ورثے دی تعریف کافی نہیں، بلکہ اس نوں خاندانی، تعلیمی تے سماجی زندگی وچ عملی طور تے استعمال کرناوی ضروری اے۔ پنجابی شاعری نے تاریخی طور تے عوامی احساسات، مذہبی رجحانات، سیاسی مزاحمت تے سماجی تبدیلیاں دی ترجمانی کیتی اے۔ صوفی شعرا نے پنجابی زبان نوں روحانی تجربے تے انسانی محبت دے اظہار دا ذریعہ بنایا، جد کہ لوک شاعری نے عام انسان دے دکھ، خوشی، محنت، جدائی تے اجتماعی زندگی نوں ادبی صورت دتی۔ پنجابی ادب وچ ہیر، مرزا صاحباں، سوہنی مہینوال تے سسی پنوں ورگیاں داستاناں صرف ادبی تخلیقاں نہیں بلکہ عوامی ثقافت، مقامی جغرافیے، سماجی رشتیاں تے اخلاقی تصورات دی نمائندگی وی کردیاں نیں۔ سُمبل (2024) دی تحقیق پنجابی شاعری دے مزاحمتی پہلوئوں سامنے لیاندی اے تے ایہہ واضح کردی اے کہ شاعری نو آبادیاتی طاقت، سماجی نابرابری تے سیاسی غلبے دے خلاف اجتماعی اظہار دا ذریعہ بن سکدی اے۔ ایس تناظر وچ پنجابی ادب نوں قومی تاریخ دے مطالعے وچ شامل کرنا ضروری اے، کیونکہ ایہہ مقامی آبادی دے تجربیاں نوں محفوظ رکھدا اے تے تاریخ دی تشکیل وچ عوامی آوازنوں جگہ دیندا اے۔ پنجابی لوک ادب ثقافتی ورثے دی منتقلی دا اک اہم ذریعہ اے۔ لوک گیت، بولیاں، ٹپے، ماہیا، کہاوتاں، پہیلیاں، قصے تے لوک کہانیاں معاشرے دی اجتماعی دانش نوں نسل در نسل منتقل کردیاں نیں۔ شادی بیاہ دے گیت، فصل دی کٹائی نال جڑے بول، موسم دے گیت تے روزمرہ محاورے پنجابی معاشرے دی سماجی ساخت تے ثقافتی زندگی بارے معلومات فراہم کردے نیں۔ ایہہ روایتاں صرف تفریح دا ذریعہ نہیں بلکہ معاشرتی اقدار، خاندانی تعلقات، مقامی تاریخ تے عوامی تجربیاں دا ریکارڈ وی نیں۔ گل، ریاض تے بتول (2023) دی تحقیق وچ کھانے پینے نال متعلق گفتگو دے ذریعے پنجابی زبان تے ثقافتی رویاں دے تعلق نوں واضح کیتا گیا اے۔ اس مطالعے دے مطابق جدوں اگلی نسل اپنی خاندانی زبان توں دور ہوندی اے تاں روایتی کھانیاں نال متعلق الفاظ، معلومات تے ثقافتی عادات وی کمزور ہو سکدیاں نیں۔ ایہہ تحقیق اس گل دی اہمیت نوں ظاہر کردی اے کہ زبان دی منتقلی ثقافت دے کئی روزمرہ پہلوواں دی منتقلی نال جڑی ہوئی اے۔

Journal of Lafzan De Rang لفظاں دے رنگ
Vol.01-01-2026

پنجابی لوک گیتاں تے زبانی روایتاں وچ استعمال ہون والے استعارے، تشبیہاں، محاورے تے علامتاں ثقافتی شناخت نوں مضبوط کر دے نیں۔ لوک گیتاں وچ دریا، کھیت، موسم، درخت، پرندے، پنڈ، رشتے تے انسانی جذبات ورگیاں علامتاں مقامی ماحول دی عکاسی کر دیاں نیں۔ انہاں علامتاں دے ذریعے عوام اپنے تجربیاں نوں ادبی اظہار دی صورت دیندے نیں۔ اتیک، عباس تے سلیم (2024) نے پنجابی لوک گیتاں دے لسانی تے ادبی پہلوواں دا جائزہ لیندے ہوئے واضح کیتا کہ لوک گیت ثقافتی اقدار تے اجتماعی شناخت دی منتقلی وچ اہم کردار ادا کر دے نیں۔ ایس تحقیق توں ایہہ نتیجہ سامنے آندا اے کہ لوک ادب نوں محفوظ رکھݨ لئی اس دی دستاویز بندی، ریکارڈنگ، اشاعت تے تعلیمی مطالعے دی ضرورت اے۔ جے زبانی روایتاں نوں وقت سر محفوظ نہ کیتا جائے تاں انہاں دے کئی مقامی رنگ، لہجے تے تاریخی حوالیاں دے ضائع ہون دا خدشہ رہندا اے۔ پنجابی زبان دی موجودہ صورتحال نوں سمجھݨ لئی لسانی رویاں تے سماجی حیثیت دا مطالعہ وی اہم اے۔ پاکستان وچ پنجابی بولن والیاں دی بڑی تعداد موجود اے، پر رسمی تعلیم، سرکاری امور تے کئی ادارہ جاتی شعبیاں وچ پنجابی دا استعمال محدود اے۔ ایہہ صورتحال زبان دی سماجی حیثیت بارے مختلف تصورات پیدا کر دی اے۔ بعض خاندان پنجابی نوں گھر دی زبان سمجھدے نیں، جد کہ اردو تے انگریزی نوں تعلیم تے پیشہ ورانہ ترقی نال وابستہ کر دے نیں۔ قاضی، رفیق، منیر تے چودھری (2025) دی تحقیق وچ پنجابی زبان بارے لسانی احساسِ کمتری تے اس دے سماجی پس منظر دا جائزہ لیا گیا اے۔ تحقیق ایہہ سمجھݨ وچ مدد دیندی اے کہ زبان بارے منفی رویے صرف انفرادی پسند دا نتیجہ نہیں ہوندے بلکہ تاریخی، تعلیمی تے سماجی عوامل وی انہاں نوں تشکیل دیندے نیں۔ ایس لئی پنجابی دی ترویج لئی زبان نوں عزت، علمی اہمیت تے روزگار دے مواقع نال جوڑن دی ضرورت اے۔

جدید دور وچ مقبول میڈیا پنجابی زبان دی ترویج لئی اک اہم ذریعہ بن چکیا اے۔ پنجابی فلم، موسیقی، ٹیلی وژن پروگرام، ڈیجیٹل ویڈیوز تے سوشل میڈیا مواد نوجوان نسل نوں زبان نال جوڑن دی صلاحیت رکھدا اے۔ تاہم میڈیا وچ پنجابی دا استعمال کئی واری محدود موضوعات یا مزاحیہ کرداراں تک رہ جاندا اے، جس نال زبان دی علمی، ادبی تے فکری وسعت پوری طرح سامنے نہیں آندی۔ احمد تے بیگم (2026) نے پاکستانی نوجواناں دے پنجابی مقبول میڈیا نال تعلق تے زبان بارے رویاں دا مطالعہ کیتا۔ انہاں دی تحقیق نوجواناں وچ پنجابی مواد نال دلچسپی تے زبان دی بحالی دے امکانات نوں ظاہر کر دی اے۔ ایس توں ایہہ گل سامنے آندی اے کہ ڈیجیٹل پلیٹ فارم پنجابی ادب، شاعری، تاریخ تے لوک ثقافت نوں وسیع حلقے تک پہنچاؤن لئی استعمال کیتے جا سکدے نیں۔ خاص طور تے نوجوان تخلیق کار پنجابی وچ پوڈکاسٹ، ادبی گفتگو، مختصر دستاویزی فلم تے تعلیمی مواد تیار کر کے زبان دی موجودگی نوں مضبوط بنا سکدے نیں۔ قومی شناخت دے حوالے نال علاقائی زبانواں دی اہمیت نوں وی نظر انداز نہیں کیتا جا سکدا۔ پاکستان دی قومی وحدت مختلف علاقائی ثقافتاں دے باہمی احترام تے مشترکہ شہری شعور نال مضبوط ہوندی اے۔ پنجابی ادب وچ موجود انسان دوستی، رواداری، محبت تے سماجی انصاف دے پیغام قومی سطح تے مشترکہ اقدار نوں فروغ دے سکدے نیں۔ پنجابی زبان دی ترویج دا مقصد ہور قومی یا علاقائی زبانواں دی اہمیت گھٹانا نہیں، بلکہ پاکستان دی لسانی رنگا رنگی نوں تسلیم کرنا اے۔ جے ہر علاقائی زبان نوں اپنے علمی تے ثقافتی اظہار دا مناسب موقع ملے تاں قومی شناخت زیادہ جامع، متوازن تے مضبوط بن سکدی اے۔ ایس طرح پنجابی زبان تے ادب پاکستان دے ثقافتی ورثے نوں محفوظ رکھن دے نال نال مختلف لسانی برادریاں وچ باہمی احترام تے قومی تعلق نوں وی فروغ دے سکدے نیں۔

طریقۂ تحقیق

اس تحقیق وچ معیاری تحقیقی طریقۂ کار اختیار کیتا گیا اے، کیونکہ تحقیق دا بنیادی مقصد پنجابی زبان تے ادب دے ثقافتی، تاریخی تے سماجی کردار نوں سمجھݨا اے۔ اس مقصد لئی پنجابی زبان، ادبی روایت، ثقافتی ورثے، لسانی شناخت تے قومی یکجہتی نال متعلق علمی مضامین، تحقیقی مقالات تے دستیاب ادبی مواد دا مطالعہ کیتا گیا اے۔ تحقیق وچ بنیادی توجہ اس گل تے دتی گئی اے کہ پنجابی زبان کس طرح تاریخی یاداشت، عوامی روایتاں، اجتماعی اقدار تے قومی شناخت دی تشکیل وچ حصہ پاندی اے۔ مختلف محققین دے

Journal of Lafzan De Rang لفظاں دے رنگ
Vol.01-01-2026

مطالعیاں نوں موضوعاتی بنیاد تے سمجھیا گیا اے تاکہ پنجابی زبان دی موجودہ صورتحال، اس نوں درپیش رکاوٹاں تے اس دی ترقی دے امکانات بارے مربوط تصویر سامنے آ سکے۔ تحقیق دے مواد دی جانچ دوران پنجابی شاعری، لوک ادب، مادری زبان دی منتقلی، تعلیمی پالیسی، جدید میڈیا تے لسانی رویاں ورگے موضوعات نوں خاص اہمیت دتی گئی اے۔ علمی مواد وچ موجود تصورات تے نتائج دا تقابلی جائزہ لے کے مشترکہ رجحانات دی نشاندہی کیتی گئی اے۔ اس تحقیق وچ کوئی نواں سروے یا تجرباتی ڈیٹا جمع نہیں کیتا گیا، بلکہ پہلے توں شائع شدہ علمی مواد دی بنیاد تے تجزیہ پیش کیتا گیا اے۔ اس طریقے نال پنجابی زبان تے ادب دے کردار نوں تاریخی تے معاصر دونوں حوالیاں وچ سمجھݨ دی کوشش کیتی گئی اے۔

تحقیقی ڈیزائن

ایہہ تحقیق وضاحتی تے تجزیاتی نوعیت دی اے۔ وضاحتی پہلو دے تحت پنجابی زبان دی تاریخی اہمیت، ادبی روایت، لوک ثقافت تے قومی شناخت نال تعلق نوں بیان کیتا گیا اے، جدکہ تجزیاتی پہلو وچ زبان نوں درپیش سماجی، تعلیمی تے ادارہ جاتی مسائل دا جائزہ لیا گیا اے۔ تحقیقی ڈیزائن اس اصول تے قائم اے کہ زبان دی بقا صرف بولݨ والیاں دی تعداد نال طے نہیں ہوندی بلکہ اس دے تعلیمی استعمال، ادبی سرگرمیاں، ادارہ جاتی حمایت، میڈیا وچ موجودگی تے اگلی نسل تک منتقلی نال وی وابستہ ہوندی اے۔ ایس لئی تحقیق وچ پنجابی زبان دے مختلف پہلواں نوں اک دوجے نال مربوط کر کے ویکھیا گیا اے۔ تحقیق دے ڈیزائن وچ موضوعاتی مطالعے نوں بنیادی اہمیت دتی گئی اے۔ اس تحت علمی مواد نوں ثقافتی ورثہ، ادبی روایت، قومی شناخت، زبان دی سماجی حیثیت، تعلیمی استعمال تے ڈیجیٹل میڈیا ورگے موضوعات وچ تقسیم کر کے سمجھیا گیا اے۔ ہر موضوع دے تحت متعلقہ محققین دے خیالات تے نتائج دا جائزہ لیا گیا اے تاکہ تحقیق دے سوالات دے جواب واضح انداز وچ سامنے آ سکݨ۔ ایہہ ڈیزائن پنجابی زبان دی موجودہ صورتحال نوں صرف لسانی مسئلہ سمجھݨ دی بجائے اک وسیع سماجی تے ثقافتی معاملے دے طور تے پیش کردا اے۔

ڈیٹا دا تجزیہ

دستیاب علمی مواد دے تجزیے توں ظاہر ہوندا اے کہ پنجابی زبان پاکستان دے ثقافتی ورثے دی حفاظت وچ بنیادی کردار ادا کردی اے۔ پنجابی شاعری، لوک داستاناں، محاورے، کہاوتاں، مذہبی کلام تے عوامی گیت صدیواں دے سماجی تجربیاں نوں اپݨے اندر محفوظ رکھدے نیں۔ انہاں ادبی تے ثقافتی ذرائع دے ذریعے مقامی تاریخ، انسانی رشتے، خاندانی اقدار، علاقائی ماحول تے عوامی سوچ اگلی نسلاں تک منتقل ہوندی اے۔ وارث شاہ، بلھے شاہ تے ہور کلاسیکی شعرا دا کلام صرف ادبی خوبصورتی دا نمونہ نہیں بلکہ پنجاب دی اجتماعی یاداشت دا اہم حصہ اے۔ ایس طرح پنجابی ادب قومی ثقافت دے اس پہلو نوں سامنے لیاندا اے جو عام انسان دی زندگی، جذبات تے تجربیاں نال جڑیا ہویا اے۔ سُمبل (2024) دی تحقیق وی پنجابی شاعری دے تاریخی تے مزاحمتی کردار نوں نمایاں کردی اے۔ تجزیے دا دوجا اہم پہلو پنجابی زبان دی سماجی حیثیت تے نسل در نسل منتقلی اے۔ تحقیق توں ایہہ رجحان سامنے آندا اے کہ کئی شہری خاندان اپݨے بچیاں نال اردو یا انگریزی وچ گفتگو نوں ترجیح دیندے نیں، جس نال پنجابی دی گھریلو منتقلی متاثر ہو سکدی اے۔ ایہہ تبدیلی صرف زبان دے الفاظ تک محدود نہیں رہندی بلکہ مقامی محاوریاں، لوک کہانیاں، خاندانی روایتاں تے ثقافتی معلومات دی منتقلی نوں وی کمزور کر سکدی اے۔ غزنفر تے انہاں دے ساتھی (2025) دی تحقیق پنجابی زبان بارے رویاں تے شناخت دی تشکیل دے اس مسئلے نوں واضح کر دی اے۔ قاضی تے انہاں دے ساتھی (2025) وی پنجابی زبان نال وابستہ سماجی احساسات تے لسانی رویاں دے مطالعے وچ اس مسئلے دی اہمیت نوں اجاگر کر دے نیں۔ اس لئی مادری زبان دی حفاظت لئی خاندان، سکول تے معاشرے تیناں سطحاں تے مثبت کردار ادا کرنا ضروری اے۔ ڈیٹا دے تجزیے دا تیسرا پہلو تعلیم تے ادارہ جاتی حمایت نال تعلق رکھدا اے۔ پنجابی زبان دی ادبی تے

Journal of Lafzan De Rang لفظاں دے رنگ
Vol.01-01-2026

ثقافتی اہمیت دے باوجود رسمی تعلیمی نظام وچ اس دا استعمال محدود رہندا اے۔ جدوں طالب علم اپنی مادری زبان وچ مقامی تاریخ، ادب تے ثقافت نوں پڑھدے نیں تاں انہاں دا اپنے ادبی ورثے نال تعلق کمزور ہو سکدا اے۔ پنجابی زبان وچ معیاری درسی مواد، لغتاں، تحقیقی کتاباں، سائنسی اصطلاحات تے جدید تعلیمی وسائل دی تیاری اس کمی نوں دور کرن وچ مددگار ہو سکدی اے۔ بٹ تے سکندر (2024) دی بحث مادری زبان دی اہمیت تے پنجابی دی سماجی حیثیت بارے توجہ دِندی اے۔ ایس بنیاد تے ایہہ ضروری اے کہ پنجابی نوں صرف غیر رسمی گفتگو دی زبان نہ سمجھیا جائے بلکہ علمی تے تحقیقی اظہار دے قابل زبان دے طور تے وی ترقی دتی جائے۔ تجزیے دا چوتھا پہلو جدید میڈیا تے ڈیجیٹل ٹیکنالوجی دے امکانات نال متعلق اے۔ موجودہ دور وچ سوشل میڈیا، ویڈیو پلیٹ فارم، ڈیجیٹل لائبریریاں تے آن لائن تعلیمی مواد زبانواں دی ترویج دے اہم ذرائع بن چکے نیں۔ پنجابی شاعری دی آڈیو ریکارڈنگ، لوک گیتاں دی دستاویز بندی، ادبی انٹرویوز، تاریخی مواد تے پنجابی زبان دے آن لائن کورسز نوجواناں تک زبان پہنچاؤن دے مؤثر طریقے ہو سکدے نیں۔ احمد تے بٹگھم (2026) دی تحقیق نوجواناں دے مقبول میڈیا نال تعلق نوں پنجابی زبان دی بحالی دے امکان دے طور تے پیش کردی اے۔ تاہم ڈیجیٹل مواد دی تیاری وچ پنجابی دے مختلف لہجیاں، شاہ مکھی رسم الخط تے معیاری املا دا خیال رکھنا ضروری اے تاکہ زبان دی اصل لسانی رنگارنگی وی محفوظ رہ سکے۔

نتائج

تحقیق دے مطالعے توں ایہہ نتیجہ سامنے آندا اے کہ پنجابی زبان تے ادب پاکستان دے ثقافتی ورثے دی حفاظت وچ بنیادی اہمیت رکھدے نیں۔ پنجابی ادب تاریخی واقعات، عوامی تجربیاں، سماجی اقدار، مذہبی خیالات تے مقامی روایتاں نوں محفوظ رکھدا اے۔ کلاسیکی شاعری تے لوک داستاناں دے ذریعے پنجاب دی تہذیبی زندگی دے کئی ایسے پہلو سامنے آندے نیں جو رسمی تاریخی ریکارڈ وچ پوری طرح موجود نہیں ہوندے مادری زبان بارے منفی رویے، رسمی تعلیم وچ محدود استعمال، معیاری تعلیمی مواد دی کمی تے بعض خاندانواں وچ نسل در نسل زبان دی منتقلی وچ کمی پنجابی دی ترقی نوں متاثر کر سکدی اے۔ ایہہ مسئلہ صرف زبان دی کمزوری دا نہیں بلکہ ثقافتی یاداشت تے مقامی دانش دی منتقلی دا وی اے۔ اس لئی پنجابی نوں سماجی وقار، علمی اظہار تے تعلیمی سرگرمیاں وچ مناسب مقام دینا ضروری اے۔ تیجا نتیجہ ایہہ اے کہ پنجابی زبان دی ترویج قومی یکجہتی دے خلاف نہیں بلکہ اس نوں مضبوط کرن دا ذریعہ بن سکدی اے۔ قومی شناخت دی بنیاد مختلف علاقائی زبانواں تے ثقافتاں دے احترام تے باہمی تعاون تے ہونی چاہیدی اے۔ پنجابی سمیت پاکستان دیاں تمام علاقائی زبانواں نوں مناسب مواقع دین نال شہریاں وچ اپنے ثقافتی ورثے بارے اعتماد پیدا ہو سکدا اے۔ ایس نال قومی شناخت زیادہ جامع تے مضبوط بنے گی، کیونکہ حقیقی قومی اتحاد مختلف ثقافتی شناختاں نوں مٹاؤن دی بجائے انہاں نوں عزت دین نال پیدا ہوندا اے۔

چوتھا نتیجہ ایہہ اے کہ جدید میڈیا تے ڈیجیٹل ٹیکنالوجی پنجابی زبان دی حفاظت تے ترویج لئی اہم امکانات فراہم کردے نیں۔ نوجوان نسل پنجابی موسیقی، فلم، شاعری تے سوشل میڈیا مواد دے ذریعے زبان نال جڑی رہ سکدی اے۔ تاہم اس مقصد لئی معیاری ادبی، علمی تے تعلیمی مواد تیار کرنا ضروری اے۔ پنجابی زبان دی ڈیجیٹل لائبریریاں، آن لائن لغتاں، ادبی آرکائیوز تے آڈیو ویژول ریکارڈنگز مستقبل وچ زبان دے ورثے نوں محفوظ رکھن وچ مددگار ثابت ہو سکدیاں نیں۔

نتیجہ

پنجابی زبان تے ادب پاکستان دے ثقافتی ورثے، تاریخی شعور تے قومی شناخت دا قیمتی سرمایہ نیں۔ پنجابی شاعری، لوک داستاناں، صوفی کلام، محاورے، کہاوتاں تے عوامی گیت نہ صرف پنجاب دی تہذیبی تاریخ نوں محفوظ رکھدے نیں بلکہ پاکستان دی مجموعی ثقافتی رنگارنگی نوں وی نمایاں کردے نیں۔ ایہہ ادبی تے ثقافتی سرمایہ محبت، برداشت، انسان

دوستی، سماجی انصاف تے باہمی احترام ورگیاں اقدار نوں فروغ دیندا اے، جیہڑیاں قومی یکجہتی دی بنیاد نیں۔ تحقیق توں واضح ہوندا اے کہ پنجابی زبان دی حفاظت صرف ادبی کتاباں دی اشاعت تک محدود نہیں ہونی چاہیدی، بلکہ اس نوں خاندانی گفتگو، تعلیمی اداریاں، تحقیقی سرگرمیاں، ثقافتی تقریبات تے جدید میڈیا وچ وی مناسب مقام دینا ضروری اے۔ پنجابی زبان نوں درپیش سماجی تے ادارہ جاتی مسائل دور کرن لئی ضروری اے کہ مادری زبان بارے مثبت رویہ پیدا کیتا جائے، پنجابی ادب نوں نصابی تے تحقیقی سطح تے فروغ دتا جائے، لوک روایتاں دی دستاویز بندی کیتی جائے تے نوجوان نسل نوں اپنی زبان نال جوڑن لئی جدید ذرائع استعمال کیتے جان۔ حکومت، تعلیمی اداریاں، ادبی تنظیمیں، لکھاریاں، میڈیا تے خاندان اس مقصد لئی مشترکہ کوشش کر سکدے نیں۔ پنجابی زبان دی ترقی دا مقصد پاکستان دیاں ہور علاقائی زبانواں دی اہمیت گھٹانا نہیں، بلکہ ملک دی لسانی تے ثقافتی وراثت نوں مضبوط بنانا اے۔ قومی شناخت اوہدوں زیادہ مضبوط ہوندی اے جدوں ہر زبان، ثقافت تے علاقائی روایت نوں عزت تے اظہار دا برابر موقع ملدا اے۔ ایس لئی پنجابی زبان تے ادب دی حفاظت دراصل پاکستان دے مشترکہ ثقافتی ورثے، تاریخی تسلسل تے جامع قومی شناخت دی حفاظت اے۔

REFERENCES

Ahmed, H. N., & Buckingham, L. (2026). Reinvigorating Punjabi language through popular media: Attitudes and engagement of youth in Pakistan. Journal of Multilingual and Multicultural Development. *Advance online publication.*

Attique, F., Abbas, S., & Saleem, S. M. S. (2024). Rhetorical and metaphorical devices in Punjabi folk songs: A cultural and linguistic analysis. Journal of Social and Organizational Matters, 3*(4), 307–330.*

Butt, M., & Sikandar, Y. (2024). ماں بولی دی اہمیت تے پنجابی دی حیثیت [The importance of mother tongue and status of Punjabi]. Khoj, 46*(1).*

Ghazanfar, A., Asghar, I., Bilal, H. A., Hasan, U. U., Zahra, A. J., Fayyaz, F., & Chaudhary, A. (2025). Attitudes toward Punjabi language, identity construction, and intergenerational language shift in Pakistan: A quantitative analysis. Journal of Arts and Linguistics Studies, 3*(4), 7155–7193.*

Gill, A., Riaz, M., & Batool, A. (2023). Language of culinary discourse and cultural preservation: A case study of first- and second-generation Punjabi speakers. Journal of Educational Research and Social Sciences Review, 3*(1), 30–36.*

Qazi, M. H., Rafique, M., Munir, T., & Choudhary, Z. J. (2025). Ethnic languages conundrum in postcolonial Pakistan and the role of women in fostering Punjabi linguistic cringe. Identities, 33*(4), 497–516.*

Sumbal, S. (2024). Voices from periphery: Punjabi poetry, resistance and anti-colonial nationalism. South Asian Studies, 40*(2), 170–183.*